پلار،لە قەسای ڕەشنبیرییەو دەنگ هەدەبەت.. هەمەر نەریاوی

(پەیڤەک بە کەی سانەی تەنزی کوردی)

پاش چاوەوانییەکی زەر و خەباتەکی دوور و درەژ و فرەوانی خەمخەرانی چاند و فەرهەنگی کوردی،یەکەمین کەی زانستیی سانەی تەنزی کوردی لە بن ناونیشانی"پلار"،ڕەژی چوارشەمە،13ی پووشپەی 2724(3ی جەلای 2024)لە شاری"مەریوان"ی قەسای پتەوی ڕەشنبیریی ڕەژهەساتی نیشتمان بە پشکداریی جەماوەری فەرهەنگدەست و شارەزایانی بواری ساتیر بەڕەو چوو.
کەکە ئەوارە تا درەنگانی شەو درەژەی هەبوو و لە کەتاییشدا بە بەخشینی سپاسنامە و دیارییەکی ڕەنگاڕەیی بە وتاربەژ و بەشدارانی پەنەلەکان دواییی هات.
کەکە،سە پەنەل و چەندان وتاری لە خە دەگرت. لە پەنەلی یەکەمدا چیرەکنووس و ڕەخنەگری ئەدەبی،دوکتەر ئەحمەد غوەامی بە توەژینەوەیەک لە بن سەردەی"ژیانی ئایرەنیک و گەانەکی گاەتجاانە لە بە هیواییدا(خوەندنەوەیەک بە فیلمی"هیوا"ی یەماز گەنای)(1937-1984)،سینەماکاری ناوداری کورد و دواتر "ناسر وەحیدی"(1958)چیرەکنووس و نووسەریش بە بابەتەک بە ناونیشانی"تەوس لە چیرەکەکانی حەسەن قزەجیدا"،دەروویەکیان لە ووی ڕەهەندە جیاوازەکانی تەنز لە لای ئەم دوو کەسایەتییە کوردە کردەو. ئەکتەر و شانەکار،دوکتەر قوتبەدین سادقی،(1952)ئاوەی لە تەنز لە ئەدەبی شانەیی دایەو کە زەتریش خوەندنەوەکەی پشتئەستوور بە ڕەچوون بە ئەدەبی فەرەنسایی و فارسیدا بوو و کەمتر لای لە خودی ئەدەبی کوردی کردەو کە بە لای نووسەری ئەم دەانەو هەکاری ئەم پرسەیش دەگەڕەتەو بە کاەبوونی ئەزموونی ئەم کەسایەتییە لە خوەندنەوەی پەتووکی کوردی یان بە واتایەکی ەاستتر،خەمساردیی و بەهەندوەرنەگرتنی بەرهەمی زمانەکەی خەی و قاەبوونەوەی بە زمانەکانی دیکەو.
پەنەلەکەی دی،دوو توەژینەوەی لە خە دەگرت لە بن سەردەی"ئەدەبیاتی ناجەد و قابیلیەتەکاش شەعرەی کوردیەنە" کە نووسەر و توەژەر و ڕەژنامەوانی ناودیاری ڕەژهەات،"عادە محەممەدپوور"(1957) پەشکەشی کرد و هەروەها شیعرەکی تەنزی

چاپنکراو بە شوەی لەکی کە توژەری ناوئاشنا "حەمەشید ئەمینی"(1954) ئاوەی لە دایەو.
مافناس،دوکتەر ئەسعەد ئەردەان(1947)لەسەر فەلسەفەی تەنز بە خوەندنەو بە ئەدەبی فارسی وتارەکی پەشکەش کرد. لە سەیەم پەنەلدا نووسەر و تەرەوان و شاعیر"جەبار شافعی زادە"(1978) ئاوەی لە ئەدەبی مندانانی کورد و بەبەشبوونی لە تەنز دایەو کە یەک لە توژینەو باکەشەکانی نەو ئەم کەە بوو. ئەم نووسەر و توژەر کوردە بە زمانەکی پاراو،باسی لە کەموکووەیی و کەلەنەکان لەم بوارەدا کرد و ەخنەی لە خەمساردیی نووسەر و ەشنبیری کورد لەم پەوەندییەدا گرت کە مخابن جەگە و پەگەی مندانی کورد لە نەو ەووبەری ئەدەبی کوردیدا گەلەک نزم و نەویە و شاعیر و نووسەری کورد هەرگیز ئەدەبی مندانانی لە لا نەبووەتە پەرەشەکی سەرەکی و ئەویش لەم بوارەدا بەردیدە دەکەوەت زەتر بە گەورەسا نووسراوە و سەدی یەکی پەرەشەکانی زارەکی کورد لە خە ناگرەت. ئەم توژەرە بە هەنانەوەی دەیان میناک و نموونە،دە هەندە جوانی بە بابەتەکەی بەخشی.
دووەم بابەت لەم پەنەلەدا ەووی لە تەنز لە شیعر و فەلکلەری کوردی بوو کە لە لایەن عەداەت کەریمی و دوکتەر ەووناک سەمەدییەو نووسرابوو کە بابەتەکە عەداەت کەریمی پەشکەشی کرد.
دواتر لە کورتە ڤیدیەکدا ئاوە لە تەمەنەک خەباتی ئەدەبیی نووسەری ناوداری کوردی فارسینووس"مەنسوور یاقووتی"(1949)درایەو. دوا بەشی کەکەیش چەندان وتاری لە خە دەگرت. میدیاکار،شاعیر و نووسەر"هەمەر نەریاوی"بە بابەتەکی توژینەوەیی لە بن سەردەی"دەروویەک لە ەووی تەنز(بەمکوبوونەو لە تەنز لە ەادیە کوردیدا)بەشداری کەکەی کرد.
ئەم بابەتە لەبەر ئەوەی کەوتبووە درەنگانی شەو،نووسەر و توژەر زەتر ئاوەی لە میناک و نموونەکانی تەنز لە ەادیە کوردی دایەو تا بتوانەت بەک لە بەتاقەتی شەو لە لای بەشداران بەوەنەتەو. ئەم توژینەوەیە دواتر چاپ و بەاو دەکرەتەو و دەخرەتە بەر دیدەی هەگرانی ئەم بەستەنە.
پاشان دوکتەر "خالق جەلیل نژاد"سەیدای زانستگە،باسی لەسەر فەلسەفەی تەنز کرد. دوا بابەت ەووی لە خودی کەسایەتی یەکەم،بەوەبەر و خەمخەری ئەم کەە،"خاە ەووف"(1974) بوو کە دەیەویست ئاوە لە هەکارەکانی گەشەنەسەندنی تەنز لە کوردەواریدا بداتەو کە بەوپەی سینگفراوانییەو لەبەر بەتاقەتبوونی جەماوەری بەشدار،وازی لە بابەتەکە هەنا. لە وتارەکەی لیژنەی داوەرانیشدا ئاوەک درایەو لە کرچوکابوونی بەشی فرەی وتار و بابەتە

بەکراوەکانی بە کەکە،خەمساردیی نووسەران بەرانبەر ژانری تەنز، نزمبوونی ئاستی تەنز لە ووبەری ەشنبیریی کوردیدا و چەند خاەکی دی.کەکە، بە بەخشینی سپاسنامە و پەزانینی تایبەت بە بەشدارانی پەنەلەکان و وتاربەژان کەتاییی هات.
دیارە یەکەمین هەوەکان هەمیشە وەک هەنگاوی بەرایی سەیر دەکرەن و زەریش ئاسایی دەبەت کە کەموکووەییان پەوە دیار بەت نەخاسما بە ئەمەی کورد و خەمخەرانی ئەم بوارە کە سەرەای گشت کەشە و ئارەشە و کەند و لەندەکانی بەردەم،سەربەندانە و بوەرانە هەنگاوی یەکەمیان هەگرت. نووسەری ئەم چەندە دەە هەڤی دەخوازەت کەکانی داهاتوو هەزار هەندە زەنگین و ەنگینتر ببن کە پە ووونە ئەم گرینگەیش بە یارمەتی و هاوکاریی دەسەزان و شارەزایانی ئەم بەستەنە مەیسەر دەبەت و پەویستە کەمەی ەشنبیریی پاەپشت و یارمەتیدەر بەت و لە هیچ چەشنە هاریکارییەک بە سەرخستنی ئەم پرەسە گرانبارییە درەخی نەبەت.
شیاوی ئاماژەپەدانە کەی سانەی تەنزی کوردی ەژی چوارشەمە،13ی پووشپەی 2724(3ی جەلای 2024)لە هەی مامەستا "قانع"ی سەر بە ئیدارەی فەرهەنگ و ئیرشادی ئەم شارە بە هەی هەوە و خەمخەریی ئەنجوومەنی فەرهەنگی،ئەدەبیی مەریوان و پەیڤکاتەر لە شاری مەریوان بەوە چوو.

هەمەر نەریاوی